

ВСТУПНЕ СЛОВО

Головним призначенням права є забезпечення згоди та миру в суспільстві у контексті прав людини. Якщо в суспільстві починають панувати ідеї, які не відповідають загальнолюдським цінностям, моралі, правам людини, відповідно, роль і значення права неминуче знецінюються. Історія людства має достатньо доказів того, що будь-яке суспільство може процвітати й оптимально розвиватися лише спираючись на ідеї правової організації життя, де визнано верховенство права.

За радянської доби право було інструментом у руках держави, його позиція була звернена не на інтереси людини, а на інтереси держави та «верхівки», що нею управляла. Держава вважалася виключним творцем права, цінність якого зводилася до формально визначених нормативно-правових актів, вищу юридичну силу серед яких мав закон.

Переосмислення діяльності органів радянської влади починається зі встановлення у 1991 р. незалежності України. Відбуваються кардинальні зміни у доктрині права, розуміння якого ґрунтується на об'єктивній природі й утілює принципи розумності, моральності та справедливості, підноситься цінність людини у державі, її свобода й гідність.

Людиноцентризм у праві покликаний гарантувати: відчуття захищеності кожним, гарантованості прав та законних інтересів, протистояння сваволі у процесі впорядкування суспільних відносин, безсумнівної дії механізмів щодо впровадження правового порядку в усіх сферах суспільного життя, гарантування та забезпечення системи безпеки, що пов'язане із соціальною діяльністю тощо. Особливо важливим є врахування потреб пересічної людини і відчуття імпульсів, що їх надає громадянське суспільство.

Водночас замість людиноцентризму може з'явитися егоцентризм у праві, на заваді якому стане ствердження таких ціннісних юридичних категорій, як честь, гідність, мораль тощо. Зазначене й надалі має бути об'єктом посилення дослідницьких розвідок у вітчизняній юридичній науці.

*Ю. С. Шемшученко,
директор Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України,
академік НАН України*